

Шевчук Антон Михайлович

к.е.н., доцент кафедри податків та фіскальної політики,
ЗУНУ, м. Тернопіль

Сушко Володимир Олександрович

студент гр. ФФам-11, ФФО, ЗУНУ, м. Тернопіль

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ТА СЕЛЕКЦІЇ МИТНИХ РИЗИКІВ

Протягом останнього десятиліття Україна перебуває в процесі політичної асоціації та економічної інтеграції з Європейським Союзом. Водночас законодавство України, в тому числі з питань митної справи, стрімко наближається до стандартів Європейського співтовариства. Особливо це стосується положень Митного кодексу України, який постійно вдосконалюється та трансформується.

Слід зазначити, що наразі ключовим завданням митних органів України є здійснення митного контролю. Митний контроль базується, насамперед, на автоматизованому створенні спеціальних програмно-інформаційних систем митного оформлення Держмитслужби України, в основі яких лежать форми митного контролю. Як приклад можна навести напрочуд прогресивний експеримент Держмитслужби України щодо автоматичного оформлення митної декларації.

Форми митного контролю – це формальності, які здійснюються посадовими особами митних органів для виконання та досягнення митних цілей. Слід зазначити, що однією з найбільш цікавих і змістовних форм митного контролю є огляд. Водночас тривалий час точилася дискусія між законодавцем та науковцями: як забезпечити максимальну ефективність рецензій і водночас уникнути так званого «людського фактору», формалізмів та суб'єктивізмів у цьому питанні? Адже таке митне оформлення потребує значно більше часу, ніж інші форми митного контролю, особистої присутності декларанта/власника товару, використання технічних засобів контролю, додаткових засобів ідентифікації, певних видів оглядових операцій, а іноді й додаткових витрат (вантажно-розвантажувальні роботи, надмірне використання контейнерного обладнання, зберігання вантажів на складах у портах, розпакування, зважування тощо) і часто призводить до інших незручностей для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

На вирішення цієї проблеми були спрямовані такі принципи митного контролю, як селекція та мінімізація.

Автоматизована система управління ризиками – комплекс програмно-інформаційних систем, що забезпечують функціонування системи управління ризиками (далі – СУР) під час здійснення митного контролю та/або митного оформлення товарів і транспортних засобів [1].

Використання інформаційних технологій для ефективного управління ризиками є дієвим і результативним інструментом досягнення митних цілей. Адже це дозволяє проводити більш швидкий аналіз показників ризику методом

випадкової вибірки, на відміну від неавтоматичного методу такого аналізу. Автоматизація таких процесів дозволила Державній митній службі України створити автоматизовану систему управління ризиками як національну інформаційну базу даних, що містить інформацію про всі зовнішньоекономічні угоди та операції з товарами, що переміщуються через митний кордон України, та короткий опис усіх ризиків, зони ризику, профілі ризиків та їх індикатори (чітко визначені критерії відбору: код товару, митна вартість, країна походження, повнота документів, доцільність маршруту транспортування тощо) для подальшого відбору автоматизованою системою митного оформлення індивідуальних митних декларацій (далі – МД) з ознаками ризику.

Слід зазначити, що автоматизована система управління ризиками дозволяє митникам вибірково аналізувати та в подальшому додатково перевіряти окремі МД з ознаками ризику при їх митному оформленні. При цьому Автоматизована система управління ризиками, яка забезпечує функціонування СУР, постійно оновлюється для службових потреб митників з метою подальшого виявлення показників ризиків, які швидко змінюються.

Для реалізації індикації результатів автоматичного огляду МД з використанням СУР у програмі «Інспектор-2006» Автоматизованої системи митного оформлення використовуються такі кольори: зелений, синій, жовтий, червоний. При цьому перегляд форм контролю, сформованих автоматизованою системою управління ризиками (за кольоровою індикацією «низький», «середній», «високий» ступінь ризику), доступний одразу після присвоєння порядкового номера МД. Кожна митна формальність має відповідний код, який міститься в «Класифікаторі митних формальностей, які можуть бути визначені шляхом застосування системи управління ризиками», який затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29 травня 2012 року № 623 «Про затвердження Переліку відомчих класифікаторів державної митної справи, які використовуються під час оформлення митних декларацій, та Порядку їх ведення» [2].

Якщо СУР не формує посадовій особі митного органу бланк митного контролю на МД, яка перевіряється, то така МД позначається зеленим кольором. Тобто в даному випадку посадова особа митного органу самостійно приймає рішення про застосування чи незастосування форм митного контролю, а відповідно і про завершення митного оформлення товарів та/або транспортних засобів комерційного призначення. Необхідно підкреслити, що в результаті повного виконання сформованих завдань СУР в програмі «Інспектор-2006» АСУР відбудеться зміна кольору (синього, жовтого, червоного) на зелений.

За результатами контролю з використанням СУР у кожному конкретному випадку визначається рівень ризику, а також відповідні форми та обсяг митного контролю, який здійснюватиметься митними органами під час безпосереднього здійснення митного контролю, а саме:

– низький рівень (синій колір), при якому за результатами застосування СУР не встановлюється необхідність виконання митних формальностей. Отже, у даному випадку СУР сформувало інформаційне повідомлення для посадової

особи митниці про ступінь ризику на «низькому рівні». При сформованих митних формальностях «низького рівня» посадова особа митного органу самостійно приймає рішення щодо розробки сформованих форм митного контролю для виконання відповідних завдань по конкретній митній декларації (МД), яка перевіряється під час митного оформлення товарів і транспортних засобів комерційного призначення;

– середній рівень (жовтий колір), що встановлює необхідність виконання митних формальностей, не пов'язаних з митним оглядом (переоглядом) товарів і транспортних засобів. При цьому СУР формує інформаційне повідомлення для посадової особи митного органу про виявлений ризик МД, яка перевіряється та формує перелік митних формальностей, які повинна виконати посадова особа митного органу при здійсненні митного оформлення та внести результати цих митних формальностей у МД. Встановлені митні формальності «середнього рівня» пов'язані з необхідністю більш детального аналізу поданих документів для митного оформлення товарів і транспортних засобів комерційного призначення. Митні формальності «середнього рівня» безпосередньо пов'язані з перевіркою: країн походження товарів; класифікація товарів за кодами УКЗЕД; числове значення митної вартості товарів, наявність заявлених товарів у реєстрі товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності (коди митних формальностей: 101-1; 105-2; 106-2; 107-3; 108-3); 109-4; 110-4; 111-5; 112-5; 113-6; 114-6; 115-7 [3]. На «середньому рівні», коли СУР формує інформаційне повідомлення для посадової особи Держмитслужби України (яка уповноважена здійснювати митний контроль та митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення за таким МД) про ідентифікований ступінь ризику, залучені до перевірки МД та інші посадові особи Держмитслужби України Таким чином, на практиці до функціонування форм митного контролю як «середнього» (жовтий), так і «високого» (червоний) залучаються відповідні посадові особи митних підрозділів Держмитслужби України.

– високого рівня (червоного кольору), що встановлює необхідність виконання митних формальностей, які, зокрема, передбачають здійснення митного огляду (переогляду) товарів і транспортних засобів. У цьому випадку СУР формує інформаційне повідомлення для посадової особи митниці про виявлений високий ризик та відповідно СУР формує перелік митних формальностей, які посадова особа митниці повинна виконати при здійсненні митного оформлення та заносить результати цих митних формальностей до МД. Сформовані митні формальності «високого рівня» пов'язані з необхідністю проведення огляду товарів і транспортних засобів комерційного призначення (коди митних формальностей: 201-1; 202-1; 203-1; 204-1; 205-1; 206-7; 207-8; 208-1; 210-1 [3]. Наприклад, при спрацьовуванні одного з кодів митних формальностей, що передбачає огляду товарів і транспортних засобів комерційного призначення начальник відділу митного оформлення Держмитслужби України або митного поста Держмитслужби України може визначати посадовій особі Держмитслужби України окремі завдання щодо здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних

засобів комерційного призначення за такою МД: перевірка ваги, опису та маркування товарів згідно МД, цілісності митного захисту чи інших засобів ідентифікації тощо, умов співробітництва з комплектними багажними відділеннями транспортних засобів тощо. Слід додати, що перелік митних формальностей, який формує посадова особа митного органу Держмитслужби при здійсненні такого офіційного митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, може бути від п'яти до семи завдань для конкретної митної декларації. До таких митних формальностей, як огляд товарів і транспортних засобів комерційного призначення (коди митних формальностей: 201-1, 202-1, 203-1, 204-1, 205-1, 206-7, 207-8, 208-1, 210 -1 Класифікатора митних формальностей, які можуть бути визначені за результатами застосування системи управління ризиками [3] також може бути додано фото-, відеозйомку (використання посадовими особами митних органів Держмитслужби України фото- та відеотехніки під час огляду, огляд товарів і транспортних засобів) [4]. Під час здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через державний кордон України в автомобільних, залізничних, морських та авіаційних пунктах пропуску [5] – коди митних формальностей: 911-1, 901-1, 902-1, 903-1, 904-1 [3].

Таким чином селекція митних ризиків спрямована на пришвидшення митної перевірки вантажів, адже здійснюється шляхом випадкового відбору вантажів.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю: Наказ Міністерства фінансів України від 31.07.2015 р. № 684. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1021-15#Text>.
2. Про затвердження Переліку відомчих класифікаторів державної митної справи, які використовуються під час оформлення митних декларацій, та Порядку їх ведення: Наказ Міністерства фінансів України від 29.05.2012 р. № 623. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0988-12#Text>.
3. Класифікатор митних формальностей, які можуть бути визначені за результатами застосування системи управління ризиками. URL: <https://tax.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/reestri-ta-klasifikatori/klasifikatori/vidomchi-klasifikatori-informatsii-z-pi/print-62551.html>.
4. Про затвердження Порядку фото-, відеофіксації митних та інших процедур, що здійснюються контролюючими органами: Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок від 08.06.2016 р. № 370 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/370-2016-%D0%BF#Text>.
5. Про кінологічне забезпечення в Державній фіскальній службі України: Наказ Міністерства фінансів України від 15.12.2015 р. № 1147. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1664-15#Text>